

Beszélgetés Ján Vladimír Michalko-val

Az elmúlt év októberében koncertezett Magyarországon Ján Vladimír Michalko orgonaművész, a pozsonyi evangélikus templom orgonistája, az ottani zeneművészeti főiskola egyházzene tanszakának tanára. Bosnyák téri orgonaestje után Enyedi Pál beszélgetett vele a szlovákiai evangélikus egyházzene helyzetéről.

Enyedi Pál: Hol találjuk a szlovákiai evangélikusság kezdeteit?

Ján Vladimír Michalko: A huszitizmus korábbi elterjedtsége miatt a lutheri reformáció megindulása után viszonylag korán, már az 1530-as évektől megjelentek az első protestáns gyülekezetek Kelet-Szlovákia területén. Délen a kálvini, északon a lutheri reformáció hívei voltak többségben. A második világháború előtt két evangélikus egyházszervezet működött: a német és a szlovák. Az előbbi létszáma a kitelepítések miatt erősen megcsappant, így 1948-tól egy egyházszervezetben él a szlovákiai evangélikusság, de több nyelven – szlovákul, németül, magyarul – tartunk istentiszteleteket.

Egyházunk két kerületében ma mintegy négy-ötszázezer tagot számlál. Három püspökünk van: kettő az egyházkerületek élén, egy pedig elnökként végzi szolgálatát. Mivel az első püspökünk Svédországban lett felszentelve, az apostoli szukcesszió tovább él felekezetünkben.

E. P.: Milyen volt az egyházzenesz-képzés a diktatúra éveiben, és hogyan alakult át a fordulat után ?

J. V. M.: Elsőként azt kell megemlítenem, hogy a világháború előtti években magas színvonalú egyházzenesz-képzés folyt Szlovákiában. Sajnálatos, hogy ennek hatása ma már nem érezhető.

A világháború után gyakorlatilag nem volt hivatalos egyházzenesz-képzés, és egyházunkban képzett orgonisták sem működtek. Szinte egyedülálló lehetőség volt számomra, hogy itthoni stúdiumaim után külföldön egyházzenei szakon is tanulhattam.

A pozsonyi konzervatóriumban – a zeneművészeti szakközépiskolában – 1990-ben, a főiskolán 1995-ben indult meg az egyházzenesz-képzés ökumenikus keretben. A főiskolai hallgatók közül hárman katolikusok, a jövő tanévre pedig egy evangélikus női hallgató jelentkezett. Ez azért szomorú, mert bár vannak evangélikus vallású orgonaművészek Szlovákiában, de olyan egy sincs, aki kifejezetten egyházzenei szakon tanult volna. Ezen a hiányon a kántorképző tanfolyam sem segít, hisz ennek színvonala szerényebb.

‘Az érdeklődés hiánya mögött ott húzódik a létbizonytalanságtól való félelem, hisz kántori főállást nem tud fölkinálni az egyház. Arra van kilátás azonban, hogy a fontosabb diplomákban legalább félállásban lehessen mű-

velni az egyházzénét. Remélhetjük, hogy a visszaigényelt kántorlakások is vonzóbbá teszik ezt a pályát. S talán az a ma még általános szemlélet is módosul, hogy sok jól képzett zenész nemcsak hogy nem tudja, de nem is akarja vállalni az egyházi szolgálatot, az azzal járó kötöttségeket.

E. P.: Hogyan jellemezné egyháza liturgiáját?

J. V. M.: Liturgiánk gazdag. A gyülekezet, de a lelkész is sokat énekel. Sok éneket és sok versszakkal ismernek a gyülekezetek. Új énekeskönyvünk 10 éves előkészítés után két évvel ezelőtt jelent meg. Ennek anyagában helyet kaptak a hagyományos német korálok fordításai, más európai és amerikai énekeskönyvek énekei, fiataloknak szánt kánonok és gyermekdalok. A régi énekanyagból sok dallam az eredeti gregoriánhoz közelebb álló formában került felújításra.

Visszatekintve elmondhatjuk, hogy a szlovák evangélikus gyülekezetek leghosszabb ideig használt énekeskönyve, a „Tranoscius” 1639-ban jelent meg, a mostanit pedig egy 1842-es énekkönyv előzte meg; ezek szövegei még cseh bibliai nyelven íródtak.

E. P.: Van-e kapcsolatuk a Magyarországi Evangélikus Egyházzal?

J. V. M.: Természetesen van. Ennek legfontosabb vonala: a teológiai hallgatók cseréje. A magyarországi egyházon belül szorosabb kapcsolatban állunk azokkal az egyházközségekkel is, ahol szlovák hívek is vannak: konkrétan Békéscsaba környékére gondolok.

E. P.: Szlovákia igen gazdag régi orgonákban. Milyen állapotban van ma ez a hangszerállomány? Milyen szakembergárda végzi a javításokat és az új orgonák építését?

J. V. M.: Az evangélikus templomokban álló hangszerek számbavételét háromnegyed éve kezdték meg azzal a céllal, hogy javításukra tervet dolgozzanak ki. Csehszlovákia szétválásakor a monopolhelyzetben lévő Rieger-Kloss orgonagyár Csehország területén maradt. Jelenleg Szlovákiában nincs orgonakészítő üzem; csak kis magánvállalatok működnek, melyek orgonajavítással foglalkoznak. Nincs dicsekedni valónk a műemlékvédelem területén sem. Sok helyen csak az orgonaszekrény élvezi a védelmet, a régi hangszer sajnos nem. Kevés a képzett restaurátor, és ők is szerény körülmények között, szerény lehetőségekkel dolgoznak.

E. P.: Köszönöm a beszélgetést.

A szerkesztőség közleménye

A „Tanulmányi kirándulás Angliában” című útibeszámoló II. részét anyagtorlódás miatt következő számunkban közöljük.